

## บัญชีรายชื่อตำรับยาแผนไทย

ที่ประกาศกำหนดให้เป็นตำรับยาเสพติดให้โทษประเภท ๕ ที่มีกัญชาปรุงผสมอยู่ ที่อนุญาตให้  
เสพเพื่อรักษาโรคหรือการศึกษาวิจัยได้ แนบท้ายประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง กำหนด  
ตำรับยาเสพติดให้โทษในประเภท ๕ ที่มีกัญชาปรุงผสมอยู่ ที่ให้เสพเพื่อรักษาโรคหรือ  
การศึกษาวิจัยได้ พ.ศ. ๒๕๖๒

### จำนวน ๑๖ ตำรับ

ชื่อตำรับยา	ที่มาของตำรับยา
๑. ยาอัคคินิวคณะ	คัมภีร์ธาตุพระนารายณ์
๒. ยาสุขไสยาศน์	คัมภีร์ธาตุพระนารายณ์
๓. ยาแก้ลมเนาวนารีวาโย	ตำรายาศิลาจารึกในวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม
๔. ยาน้ำมันสนั่นไตรภพ	ตำรายาศิลาจารึกในวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม, จารึกตำรายา วัดราชโอรสารามวรวิหาร
๕. ยาแก้ลมขึ้นเบื้องสูง	ตำรายาศิลาจารึกในวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม
๖. ยาไฟอาวุธ	แพทยศาสตร์สงเคราะห์ เล่ม ๑ พระยาพิศณุประสาทเวช
๗. ยาแก่นอนไม้หลับ /ยาแก้ไข้ผอมเหลือง	แพทยศาสตร์สงเคราะห์ เล่ม ๑ พระยาพิศณุประสาทเวช
๘. ยาแก้สัณฆฆาต กล่อนแห้ง	แพทยศาสตร์สงเคราะห์ เล่ม ๒ พระยาพิศณุประสาทเวช
๙. ยาอัมฤตย์โอสถ	แพทยศาสตร์สงเคราะห์ เล่ม ๒ พระยาพิศณุประสาทเวช
๑๐. ยาอโภยสาลี	เวชศึกษา พระยาพิศณุประสาทเวช
๑๑. ยาแก้ลมแก้เส้น	เวชศาสตร์วิวัฒนาการ
๑๒. ยาแก้โรคจิต	อายุรเวทศึกษา (ขุนนิเทศสุขกิจ) เล่ม ๒
๑๓. ยาไฟสาลี	อายุรเวทศึกษา (ขุนนิเทศสุขกิจ) เล่ม ๒
๑๔. ยาหาริตสีดวงทวารหนักและโรคผิวหนัง	อายุรเวทศึกษา (ขุนนิเทศสุขกิจ) เล่ม ๒
๑๕. ยาทำลายพระสุเมรุ	คัมภีร์แพทย์ไทยแผนโบราณ เล่ม ๒ ขุนโสภิตบรรณลักษณ์
๑๖. ยาทัพยาคูณ	คัมภีร์แพทย์ไทยแผนโบราณ เล่ม ๒ ขุนโสภิตบรรณลักษณ์

## ๑. ยาอัคคินิวคณะ

ที่มาของตำรับยา คัมภีร์ธาตุพระนารายณ์

“ ๑๑ อัคคินิวคณะ ให้เอา กัญชา ยิงสม สิ่งละส่วน เปลือกอบเชย ใบกระวาน กานพลู สะค้าน สิ่งละ ๒ ส่วน ชิงแห้ง ๓ ส่วน รากเจตมูลเพลิง ดีปลี สิ่งละ ๔ ส่วน น้ำตาลกรวด ๖ ส่วน กระทบเป็นจุน น้ำผึ้งรวง เป็นกระสาย บดเสวยหนักสลึง ๑ แก้อาเจียน ๔ ประการ ด้วยติกกะชาคินีกำเร็บ และวิสมามันทาคินีอันทุพล จึงคลีนเหยียนอาเจียน มิให้เสวยพระกระยาหารได้ ให้จำเริญพระธาตุทั้ง ๔ ให้เสวยพระกระยาหาร เสวยมีรสชูกำลังยิ่งนัก

ข้าพระพุทธเจ้า ขุนประสิทธิ์โอสถจิน ประกอบทูลเกล้าฯถวาย ครั่งสมเด็จพระนารายณ์มหาราชเจ้าเมืองลพบุรี เสวยเพลเช้าอตรา ดีนักแล ฯ”

สูตรตำรับยา ประกอบด้วย ตำยา ๑๐ ชนิด รวมน้ำหนัก ๒๗ ส่วน ดังนี้

ลำดับ	ตำยา	น้ำหนักยา
๑	กัญชา	๑ ส่วน
๒	ยิงสม (โสม)	๑ ส่วน
๓	เปลือกอบเชย	๒ ส่วน
๔	ใบกระวาน	๒ ส่วน
๕	กานพลู	๒ ส่วน
๖	สะค้าน	๒ ส่วน
๗	ชิงแห้ง	๓ ส่วน
๘	เจตมูลเพลิง	๔ ส่วน
๙	ดีปลี	๔ ส่วน
๑๐	น้ำตาลกรวด	๖ ส่วน

ข้อบ่งใช้ แก้อาเจียนที่เกิดจากไฟย่อยอาหารผิดปกติ

รูปแบบยา ยามผง ยาแคปซูล

ขนาดและวิธีใช้ รับประทานครั้งละ ๓.๗๕ กรัม วันละ ๑ ครั้ง ก่อนอาหารเช้า

### น้ำกระสายยาที่ใช้

- น้ำผึ้งรวง

- ถ้าหาน้ำกระสายยาไม่ได้ ให้ใช้น้ำสุกแทน

ข้อห้ามใช้ ห้ามใช้ในหญิงตั้งครรภ์ หญิงให้นมบุตร ผู้ที่มีไข้ และผู้ที่มีอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี

ข้อควรระวัง

- ควรระวังการรับประทานร่วมกับยาในกลุ่มสารกันเลือดเป็นลิ่ม (anticoagulant) และยาต้านการจับตัวของเกล็ดเลือด (antiplatelets)

- ควรระวังการใช้ในผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง โรคหัวใจ โรคแผลเปื่อยเพปติก และโรคกรดไหลย้อน เนื่องจากเป็นตำรับยาสร้อน

## ข้อมูลเพิ่มเติม

๑. ดิกกะชาคินี หมายถึง ไฟย่อยอาหารกำเริบ ซึ่งมักสัมพันธ์หรือเกิดจากปิตตะกำเริบ
๒. วิสมามันทาคินี อันทุพล หมายถึง ไฟย่อยอาหารที่มีลักษณะที่ไม่สม่ำเสมอหรือไม่คงที่ เช่น บางมื้อกินอาหารได้มากเนื่องจากไฟย่อยอาหารมีกำลังแรง แต่พอถึงมื้อต่อไปมีอาการเบื่ออาหาร ไม่อยากรับประทานอาหาร เนื่องจากไฟย่อยอาหาร (อัคนิ) อ่อนกำลังลง ลักษณะอาการขึ้น ๆ ลง ๆ ไม่แน่นอน ไม่สม่ำเสมอของไฟย่อยอาหารเป็นผลจากความผิดปกติของ “วาตะ” อาจกล่าวอีกอย่างว่า “วาตะทำให้ไฟย่อยอาหารมีลักษณะที่ไม่แน่นอน”
๓. ยามีรสร้อน ผู้ป่วยที่มีภาวะโรคกระเพาะอาหาร ควรรับประทานอาหารและแบ่งรับประทานอาหารก่อนอาหารเช้าและเย็น
๔. ชื่ออื่นในตำรายาเกร็ด เช่น อัคคีวัชณะ, ยาชื่ออัคคีวัชณะ, ยาชื่ออัคนิ

## เอกสารอ้างอิง

๑. คัมภีร์ธาตุพระนารายณ์ (ฉบับโบราณ). กรมหลวงวงศาฯ กรมหมื่นไชยนาท ประทาน พ.ศ.๒๔๕๙.
๒. ชยันต์ พิเชียรสุนทร, แม้นมาส ชวลิต, วิเชียร จีรวงส์. คำอธิบายตำราพระโอสถพระนารายณ์ ฉบับเฉลิมพระเกียรติ ๗๒ พรรษา มหาราช ๕ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๔๒. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์อมรินทร์และมูลนิธิภูมิปัญญา. ๒๕๔๘. หน้า ๒๙.

## ๒. ยาคุชไสยาศน์

ที่มาของตำรับยา คัมภีร์ธาตุนารายณ์

“ยาคุชไสยาศน์ ให้เอา การบูร ๑ ส่วน ไบสะเดา ๒ ส่วน สหฺสคุณเทศ ๓ ส่วน สมุลแว้ง ๔ ส่วน เทียนดำ ๕ ส่วน โกฎฺฐกระดุก ๖ ส่วน ลูกจันทน์ ๗ ส่วน ดอกบุนนาค ๘ ส่วน พริกไทย ๙ ส่วน ชิงแห้ง ๑๐ ส่วน ดีปลี ๑๑ ส่วน **ใบกัญชา ๑๒ ส่วน** ทำเป็นจุนละลายน้ำผึ้งเมื่อจะกินเคกด้วยสัฟฟิดิโย ๓ จบ แล้วกินพอควร แก่สรรพโรคทั้งปวงหายสิ้น มีกำลังกินเข้าได้ นอนเป็นคุชนั๊กแลฯ”

สูตรตำรับยา ประกอบด้วย ตัวยา ๑๒ ชนิด รวมน้ำหนัก ๗๘ ส่วน ดังนี้

ลำดับ	ตัวยา	น้ำหนักยา
๑	การบูร	๑ ส่วน
๒	ไบสะเดา	๒ ส่วน
๓	หฺสคุณเทศ	๓ ส่วน
๔	สมุลแว้ง	๔ ส่วน
๕	เทียนดำ	๕ ส่วน
๖	โกฎฺฐกระดุก	๖ ส่วน
๗	ลูกจันทน์	๗ ส่วน
๘	ดอกบุนนาค	๘ ส่วน
๙	พริกไทย	๙ ส่วน
๑๐	ชิงแห้ง	๑๐ ส่วน
๑๑	ดีปลี	๑๑ ส่วน
๑๒	ใบกัญชา	๑๒ ส่วน

**ข้อบ่งใช้**

ช่วยให้นอนหลับ เจริญอาหาร

**รูปแบบยา**

ยาผง แคปซูล

**ขนาดและวิธีใช้**

รับประทานครั้งละ ๒ กรัม วันละ ๑ ครั้ง ก่อนนอน

**น้ำกระสายยาที่ใช้**

- น้ำผึ้งรวง

- ถ้าหาน้ำกระสายยาไม่ได้ ให้ใช้น้ำสุกแทน

**ข้อห้ามใช้**

- ห้ามใช้ในหญิงตั้งครรภ์ หญิงให้นมบุตร ผู้ที่มีไข้ และผู้ที่มีอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี

- ห้ามใช้ร่วมกับยาที่มีฤทธิ์กดระบบประสาทส่วนกลาง เช่น ยานอนหลับ และยาต้านการชัก รวมทั้งแอลกอฮอล์ หรือสิ่งที่มีแอลกอฮอล์ผสมอยู่

**ข้อควรระวัง**

- ควรระวังการรับประทานร่วมกับยาในกลุ่มสารกันเลือดเป็นลิ่ม (anticoagulant) และยาต้านการจับตัวของเกล็ดเลือด (antiplatelets)

- ควรระวังการใช้ร่วมกับยา phenytoin, propranolol, theophylline และ rifampicin เนื่องจากตำรับนี้มีพริกไทยเป็นส่วนประกอบ

- ควรระวังการใช้ยาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในผู้ป่วยที่มีความผิดปกติของตับ ไต เนื่องจากอาจเกิดการสะสมของการบูรและเกิดพิษได้

ข้อมูลเพิ่มเติม  
เอกสารอ้างอิง

- ควรระวังการใช้ในผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง โรคหัวใจ โรคแผลเปื่อยเพปติก และโรคกรดไหลย้อน เนื่องจากเป็นตำรับยาสร้อน
- ยานี้อาจทำให้ง่วงซึมได้ ควรหลีกเลี่ยงการขับชี่ยานพาหนะ หรือทำงานเกี่ยวกับเครื่องจักรกล
- ๑. คัมภีร์ธาตุพระนารายณ์ (ฉบับโบราณ). กรมหลวงวงศาฯ กรมหมื่นไชนนาทประทาน พ.ศ.๒๔๕๙.
  ๒. ชยันต์ พิเชียรสุนทร, แม้นมาส ขวลิต, วิเชียร จีรวงส์. คำอธิบายตำราพระโอสถพระนารายณ์ ฉบับเฉลิมพระเกียรติ ๗๒ พรรษา มหาราช ๕ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๔๒. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์อมรินทร์และมูลนิธิภูมิปัญญา. ๒๕๔๘. หน้า ๓๔.

### ๓. ยาแก้ลมเนาวนารีวาโย

ที่มาของตำรับยา ตำรายาศิลาจารึกในวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม

“สิทธิการิยะ จะกล่าวลักษณะกำเนิดแห่งลม อันชื่อว่าเนาวนารีวาโย เป็นคำรบ ๑๘ นั้น เกิดแต่ปลายปีตคาคปลายสันทฆาตเจือก้นกล่าวคือจับต้นคอเป็นต้นก็ดี ในลำคอกก็ดี เหตุว่าแล่นถึงกันมักบังเกิดแก่สตรีทรงครรภ์ กระทบทำให้ปลายมือปลายเท้า คุจปลาดุกยกอก แล้วขึ้นมาจับเอาต้นคอให้คอแข็ง จะเป็อนคอกก็ได้ สมมติว่าคอแข็งแล้วกระทำพิษให้ร้อนเป็นกำลัง จึงพระฤาษีเพชกะเทพให้แต่งยานี้แก้ **เอากัญชา ๑, ดีปลี ๑, พริกไทย ๑, ชิงแห้ง ๑, ขอบชะนางทั้ง ๒, ตานหม่อน ๑, ลูกจันทน์ ๑, ดอกจันทน์, สมุลแว้ง ๑, อบเชย ๑, กานพลู ๑, เหาเสมอภาค** ทำเป็นจุมบดละลายน้ำผึ้งกินหนัก ๑ สลึง ให้กินเช้าเย็น อาจารย์ท่านกล่าวไว้ว่าให้กิน ๗ วันหายวิเศษนัก ๆ”

สูตรตำรับยา ประกอบด้วย ตำยา ๑๒ ชนิด รวมน้ำหนัก ๑๒ ส่วน ดังนี้

ลำดับ	ตำยา	น้ำหนักยา
๑	กัญชา	๑ ส่วน
๒	ดีปลี	๑ ส่วน
๓	พริกไทย	๑ ส่วน
๔	ชิงแห้ง	๑ ส่วน
๕	ขอบชะนางแดง	๑ ส่วน
๖	ขอบชะนางขาว	๑ ส่วน
๗	ตานหม่อน	๑ ส่วน
๘	ลูกจันทน์	๑ ส่วน
๙	ดอกจันทน์	๑ ส่วน
๑๐	สมุลแว้ง	๑ ส่วน
๑๑	อบเชย	๑ ส่วน
๑๒	กานพลู	๑ ส่วน

ข้อบ่งใช้ แก้ลมเนาวนารีวาโย

รูปแบบยา ยาผง ยาแคปซูล

ขนาดและวิธีใช้ รับประทานครั้งละ ๒ กรัม วันละ ๒ ครั้ง เช้าและเย็น ก่อนอาหาร

น้ำกระสายยาที่ใช้

- น้ำผึ้งรวง

- ถ้าหาน้ำกระสายยาไม่ได้ ให้ใช้น้ำสุกแทน

ข้อห้ามใช้ ห้ามใช้ในหญิงตั้งครรภ์ หญิงให้นมบุตร ผู้ที่มีไข้ และผู้ที่มีอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี

ข้อควรระวัง - ควรระวังการรับประทานร่วมกับยาในกลุ่มสารกันเลือดเป็นลิ่ม (anticoagulant) และยาต้านการจับตัวของเกล็ดเลือด (antiplatelets)

- ควรระวังการใช้ร่วมกับยา phenytoin, propranolol, theophylline และ rifampicin เนื่องจากตำรับนี้มีพริกไทยเป็นส่วนประกอบ

ข้อมูลเพิ่มเติม

ลมเนาวนารีวาโย เป็นลมที่ทำให้มีอาการเจ็บแปล็บที่ปลายมือปลายเท้าคล้าย  
ปลาตุกยอก ต้นคอตึงแข็งเกร็ง หันคอไม่ได้

เอกสารอ้างอิง

โรงเรียนแพทย์แผนโบราณ. ตำรายาศิลาจารึกในวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม  
(วัดโพธิ์) พระนคร, พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้า  
ให้จารึกไว้เมื่อ พ.ศ.๒๓๗๕ ฉบับสมบูรณ์, ๒๕๐๕. หน้า ๓๒๒.

#### ๔. ยาน้ำมันสนันไตรภพ

ที่มาของตำรับยา ตำรายาศิลาจารึกในวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ,จารึกตำรายา วัดราชโอรสารามวิหาร.

“๑ สติทิการิยะ จะกล่าวลักษณะกระษัยโรคอันบังเกิดขึ้นเป็นอุปาทก คือกระษัยเหล็กนั้นเป็นคำรบ ๓ มีประเททกระทำให้น้ำเหนาและท้องน้อยนั้นแข็งดุจดังแผ่นศิลา และจะไหวตัวไปมากก็ได้ ครั้นแก้เข้าแข็งลามขึ้นไปถึงยอดอก และให้บริโภคอาหารมิได้ ให้ปวดขบดั่งจะขาดใจตายดังนี้ ฯ

อนึ่ง เอาใบกะเพรา ใบแมงลัก ใบเสี้ยนผี กระชาย กัญชา พริกไทย หอมแดง หญ้าไซ เกลือ ลูกคัตเค้า ยาทั้งนี้เอาน้ำสิ่งละทะนาน ๑ น้ำมันงาทะนาน ๑ หุงให้คงแต่น้ำมันแล้ว จึงเอา ลูกจันทน์ ดอกจันทน์ กระวาน กานพลู เทียนดำ เทียนขาว การบูร สิ่งละ ๑ สลึง ทำเป็นจุนปรุกลงในน้ำมันนั้น แล้วจึงเอามาทาท้องริดเสียให้ได้ ๓ วันก่อน แล้วจึงกินน้ำมันนี้อีก ๓ วันหายวิเศษนัก ยาน้ำมันขนานนี้ชื่อ สนันไตรภพ แก้ก้อนกระษัยทั้งปวงหายดีนักฯ”

สูตรตำรับยา ประกอบด้วย ตัวยา ๑๘ ชนิด ดังนี้

ลำดับ	ตัวยา	น้ำหนักยา
๑	ใบกะเพรา	๑ กิโลกรัม (น้ำหนักตัวยาสด)
๒	ใบแมงลัก	๑ กิโลกรัม (น้ำหนักตัวยาสด)
๓	ใบผักเสี้ยนผี	๑ กิโลกรัม (น้ำหนักตัวยาสด)
๔	กระชาย	๑ กิโลกรัม (น้ำหนักตัวยาสด)
๕	กัญชา	๑ กิโลกรัม (น้ำหนักตัวยาสด)
๖	พริกไทย	๑ กิโลกรัม (น้ำหนักตัวยาสด)
๗	หอมแดง	๑ กิโลกรัม (น้ำหนักตัวยาสด)
๘	หญ้าไซ	๑ กิโลกรัม (น้ำหนักตัวยาสด)
๙	เกลือ	๑ กิโลกรัม
๑๐	ลูกคัตเค้า	๑ กิโลกรัม (น้ำหนักตัวยาสด)
๑๑	ลูกจันทน์	๑ สลึง
๑๒	ดอกจันทน์	๑ สลึง
๑๓	กระวาน	๑ สลึง
๑๔	กานพลู	๑ สลึง
๑๕	เทียนดำ	๑ สลึง
๑๖	เทียนขาว	๑ สลึง
๑๗	การบูร	๑ สลึง
๑๘	น้ำมันงา	๑ ทะนาน

ข้อบ่งใช้

แก้กระษัยเหล็ก

รูปแบบยา

ยาน้ำมัน

ขนาดและวิธีใช้

- ใช้น้ำมันทาบริเวณท้อง นวดคลึงบริเวณรอบสะดือถึงชายโครง ทิศตามเข็มนาฬิกา ๓ วันก่อน แล้วจึงรับประทานยาน้ำมัน
- รับประทานครั้งละ ๓ - ๕ มิลลิลิตร วันละ ๑ ครั้ง ก่อนอาหารเช้า เป็นเวลา ๓ วัน



<b>ข้อห้ามใช้</b>	ห้ามใช้ในหญิงตั้งครรภ์ หญิงให้นมบุตร ผู้ที่มีไข้ และผู้ที่มีอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี
<b>ข้อควรระวัง</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- ควรระวังการรับประทานร่วมกับยาในกลุ่มสารกันเลือดเป็นลิ่ม (anticoagulant) และยาต้านการจับตัวของเกล็ดเลือด (antiplatelets)</li> <li>- ควรระวังการใช้ร่วมกับยา phenytoin, propranolol, theophylline และ rifampicin เนื่องจากตำรับนี้มีพริกไทยเป็นส่วนประกอบ</li> <li>- ควรระวังการใช้ในผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง โรคหัวใจ โรคแผลเปื่อยเพปติก และโรคกรดไหลย้อน เนื่องจากเป็นตำรับยารสร้อน</li> <li>- ควรระวังการใช้ยาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในผู้ป่วยที่มีความผิดปกติของตับ ไต เนื่องจากอาจเกิดการสะสมของการบูรและเกิดพิษได้</li> <li>- ควรระวังในการทาบริเวณผิวที่บอบบางหรือผิวหนังที่แตก เนื่องจากอาจทำให้เกิดการระคายเคืองได้</li> </ul>
<b>ข้อมูลเพิ่มเติม</b>	กษัยเหล็ก เป็นกษัยอันเกิดจากอุปาทิภาวะโรคชนิดหนึ่ง เกิดจากลมอัดแน่นแข็งเป็นดานอยู่ในท้องน้อย ผู้ป่วยมีอาการเจ็บปวดท้องแข็งลามขึ้นไปถึงยอดอก กินอาหารไม่ได้ เป็นต้น
<b>เอกสารอ้างอิง</b>	<ol style="list-style-type: none"> <li>๑. โรงเรียนแพทย์แผนโบราณ. ตำรายาศิลาจารึกในวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม (วัดโพธิ์) พระนคร, พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้ จารึกไว้เมื่อ พ.ศ.๒๓๗๕ ฉบับสมบูรณ์, ๒๕๐๕. หน้า ๓๔๘.</li> <li>๒. จารึกตำรายาวัตราชโอรสอารามวรวิหาร. กรุงเทพฯ:กรมศิลปากร,๒๕๔๕. หน้า ๑๒๘.</li> </ol>

## ๕. ยาแก้ลมขึ้นเบื้องสูง

ที่มาของตำรับยา ตำรายาศิลาจารึกในวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม

“๑ สิทธิการิยะ จะกล่าวด้วยตำรายาคือวิเศษสรรพคุณสำเร็จ อันอาจารย์เจ้าในก่อนประมวลไว้ ให้แก้สรรพโรคทั้งปวงต่าง ๆ สืบกันมา ๆ

ในที่นี้จะว่าแต่สรรพคุณวิเศษ คือคณะสรรพยาที่จะแก้ซึ่งโรคสรรพลมทั้งปวงอันกำเริบพัดขึ้นเบื้องบนนั้นโดยนัยดังนี้ ๆ

ยาแก้ลมขึ้นสูง เอายาดำ, กัญชา, อุตพิต, ดองดึง สิ่งละ ๔ ส่วน กระเทียม ๖ ส่วน, ว่านน้ำ, ชะเอมเทศ, โกรธน้ำเต้า, โกรธพุงปลา, มหาหิงค์ สิ่งละ ๘ ส่วน ว่านเปราะ, ผลผักชี สิ่งละ ๑๒ ส่วน ขิงแห้ง, แก่นแสมทะเล, รากส้มกุ้ง, สะค้าน สิ่งละ ๑๖ ส่วน พริกไทย, เปลือกกันเกรา สิ่งละ ๒๔ ส่วน ทำเป็นจุมบดละลายน้ำผึ้งรวงให้กินหนัก ๑ สลึง แก้ลมขึ้นสูงหายดีนัก ๆ”

สูตรตำรับยา ประกอบด้วย ตำยา ๑๘ ชนิด รวมน้ำหนัก ๑๙๘ ส่วน ดังนี้

ลำดับ	ตำยา	น้ำหนักยา
๑	ยาดำ	๔ ส่วน
๒	กัญชา	๔ ส่วน
๓	อุตพิต	๔ ส่วน
๔	ดองดึง	๔ ส่วน
๕	กระเทียม	๖ ส่วน
๖	ว่านน้ำ	๘ ส่วน
๗	ชะเอมเทศ	๘ ส่วน
๘	โกรธน้ำเต้า	๘ ส่วน
๙	โกรธพุงปลา	๘ ส่วน
๑๐	มหาหิงค์	๘ ส่วน
๑๑	ว่านเปราะ	๑๒ ส่วน
๑๒	ผลผักชี	๑๒ ส่วน
๑๓	ขิงแห้ง	๑๖ ส่วน
๑๔	แก่นแสมทะเล	๑๖ ส่วน
๑๕	รากส้มกุ้ง	๑๖ ส่วน
๑๖	สะค้าน	๑๖ ส่วน
๑๗	พริกไทย	๒๔ ส่วน
๑๘	เปลือกกันเกรา	๒๔ ส่วน

ข้อบ่งใช้

แก้ลมขึ้นเบื้องสูง

รูปแบบยา

ยาผง ยาแคปซูล

ขนาดและวิธีใช้

รับประทานครั้งละ ๒ กรัม วันละ ๒ ครั้ง เข้าและเย็น ก่อนอาหาร

น้ำกระสายยาที่ใช้

- น้ำผึ้งรวง

- ถ้าหาน้ำกระสายยาไม่ได้ ให้ใช้น้ำสุกแทน

ข้อห้ามใช้	ห้ามใช้ในหญิงตั้งครรภ์ หญิงให้นมบุตร ผู้ที่มีไข้ และผู้ที่มีอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี
ข้อควรระวัง	<ul style="list-style-type: none"> <li>- ควรระวังการรับประทานร่วมกับยาในกลุ่มสารกันเลือดเป็นลิ่ม (anticoagulant) และยาต้านการจับตัวของเกล็ดเลือด (antiplatelets)</li> <li>- ควรระวังการใช้ร่วมกับยา phenytoin, propranolol, theophylline และ rifampicin เนื่องจากตำรับนี้มีพริกไทยเป็นส่วนประกอบ</li> <li>- ควรระวังการใช้ในผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง โรคหัวใจ โรคแผลเปื่อยเพปติก และโรคกรดไหลย้อน เนื่องจากเป็นตำรับยารสร้อน</li> </ul>
ข้อมูลเพิ่มเติม	<ol style="list-style-type: none"> <li>๑. ลมขึ้นเบื้องสูง เป็นโรคลมที่ทำให้มีอาการปวดศีรษะ ตาแดง หูตาฝ้าฟาง หูอื้อ อ่อนเพลีย สวิงสวาย เป็นต้น</li> <li>๒. ดองดื่มจะต้องฆ่าฤทธิ์ตามกรรมวิธีก่อนนำไปปรุงยา</li> </ol>
เอกสารอ้างอิง	<ol style="list-style-type: none"> <li>๑. โรงเรียนแพทย์แผนโบราณ. ตำรายาศิลาจารึกในวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม (วัดโพธิ์) พระนคร, พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้จารึกไว้เมื่อ พ.ศ.๒๓๗๕ ฉบับสมบูรณ์, ๒๕๐๕. หน้า ๔๒๙.</li> <li>๒. กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกกระทรวงสาธารณสุข. พจนานุกรมศัพท์แพทย์และเภสัชกรรมแผนไทย ฉบับบัณฑิตยสภา พ.ศ. ๒๕๕๙. พิมพ์ครั้งที่ ๔. โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. กรุงเทพฯ. ๒๕๕๙. หน้า ๔๖๖.</li> </ol>

## ๖. ยาไฟอาวุธ

ที่มาของตำรับยา แพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ เล่ม ๑ พระยาพิศณุประสาทเวช ร.ศ. ๑๒๘

“...อันว่าลมที่กลิ้งขึ้นกลิ้งลงแลล้นอยู่ในท้องที่เป็นบ่าคลิ้นดุจดังลูกฟูกนั้นก็หาย ถ้าไม่หายท่านให้แต่งยาอันชื่อว่าอินทจักร์นั้นให้กินต่อไป ถ้ามีฟิงยาอันใดแล้ว ท่านให้แต่งยาอันชื่อว่าไฟอาวุธนั้นให้กินต่อไป

ยาชื่อไฟอาวุธขนานนี้ เอาผลจันทน์ ๑ ดอกจันทน์ ๑ กระวาน ๑ กานพลู ๑ โกรฐทั้ง ๕ เทียนทั้ง ๕ ชะเอมเทศ ๑ กัญชา ๑ แก่นแสมทะเล ๑ เออลิงละ ๑ ส่วน อุตพิต ๑ เปลือกสมุลแว้ง ๑ ดีปลี ๑ ใบพิมเสน ๑ เออลิงละ ๒ ส่วน รากจิงจ้อ ๑ รากส้มกุ้ง ๑ รากเปล้าน้อย ๑ รากเปล้าใหญ่ ๑ รากสะค้าน ๑ รากพาชไนน์ ๑ เออลิงละ ๓ ส่วน สหศคคุณเทศ ๔ ส่วน บุกรอ ๙ ส่วน พริกไทย ๑ ขิงแห้ง ๑ รากเจตมูล ๑ เออลิงละ ๑๖ ส่วน รวมยา ๓๒ สิ่งนี้ทำเป็นจูน เอาน้ำมะนาวปนกระสายบดทำแท่งไว้ กินแก้ทราง ๗ จำพวก แก้กานโจรทั้ง ๑๒ จำพวก แก้หิดน้ำนมทั้ง ๗ จำพวก แก้ไอผอมเหลือง แลแก้ไส้พองท้องใหญ่ แก้ฟุงโรแลลมจุกเสียด แลแก้ป้างแก้ม้ามแก้คานเสมหะให้ปวดมวนเสียดแทง แก้อุจจาระปนเสมหะโลหิตระคนกันมักให้ถอยกำลัง มักให้เป็นไข้ไม่รู้สีกตัวให้ลงเป็นโลหิต แก้ไข้เพื่อเสมหะเพื่อลม”

สูตรตำรับยา ประกอบด้วย ตำยา ๓๒ ชนิด รวมน้ำหนัก ๑๐๔ ส่วน ดังนี้

ลำดับ	ตำยา	น้ำหนักยา
๑	ผลจันทน์	๑ ส่วน
๒	ดอกจันทน์	๑ ส่วน
๓	กระวาน	๑ ส่วน
๔	กานพลู	๑ ส่วน
๕	โกรฐสอ	๑ ส่วน
๖	โกรฐเขมา	๑ ส่วน
๗	โกรฐหัวบัว	๑ ส่วน
๘	โกรฐจุฬาลัมพา	๑ ส่วน
๙	โกรฐเขียง	๑ ส่วน
๑๐	เทียนดำ	๑ ส่วน
๑๑	เทียนแดง	๑ ส่วน
๑๒	เทียนขาว	๑ ส่วน
๑๓	เทียนข้าวเปลือก	๑ ส่วน
๑๔	เทียนตาตั๊กแตน	๑ ส่วน
๑๕	ชะเอมเทศ	๑ ส่วน
๑๖	กัญชา	๑ ส่วน
๑๗	แก่นแสมทะเล	๑ ส่วน
๑๘	อุตพิต	๒ ส่วน
๑๙	เปลือกสมุลแว้ง	๒ ส่วน
๒๐	ดีปลี	๒ ส่วน
๒๑	ใบพิมเสน	๒ ส่วน
๒๒	รากจิงจ้อ	๓ ส่วน

ลำดับ	ตัวยา	น้ำหนักยา
๒๓	รากส้มกุ้ง	๓ ส่วน
๒๔	รากเปล้าน้อย	๓ ส่วน
๒๕	รากเปล้าใหญ่	๓ ส่วน
๒๖	รากสะค้าน	๓ ส่วน
๒๗	รากพาชไห่น	๓ ส่วน
๒๘	หัสศคุณเทศ	๔ ส่วน
๒๙	บุงรอก	๙ ส่วน
๓๐	พริกไทย	๑๖ ส่วน
๓๑	ขิงแห้ง	๑๖ ส่วน
๓๒	เจตมูลเพลิงแดง	๑๖ ส่วน

**ข้อบ่งใช้**

แก้ลมจุกเสียด ปวดมวนท้อง แก้กานเสมหะ

**รูปแบบยา**

ยาผง แคปซูล

**ขนาดและวิธีใช้**

รับประทานครั้งละ ๒ กรัม วันละ ๒ ครั้ง เช้าและเย็น ก่อนอาหาร

**น้ำกระสายยาที่ใช้**

- น้ำมะนาว

- ถ้าหาน้ำกระสายยาไม่ได้ ให้ใช้น้ำสุกแทน

**ข้อห้ามใช้**

ห้ามใช้ในหญิงตั้งครรภ์ หญิงให้นมบุตร ผู้ที่มีไข้ และผู้ที่มีอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี

**ข้อควรระวัง**

- ควรระวังการรับประทานร่วมกับยาในกลุ่มสารกันเลือดเป็นลิ่ม (anticoagulant) และยาต้านการจับตัวของเกล็ดเลือด (antiplatelets)

- ควรระวังการใช้ร่วมกับยา phenytoin, propranolol, theophylline และ rifampicin เนื่องจากตำรับนี้มีพริกไทยเป็นส่วนประกอบ

- ควรระวังการใช้ในผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง โรคหัวใจ โรคแผลเปื่อยเพปติก และโรคกรดไหลย้อน เนื่องจากเป็นตำรับยารสร้อน

**ข้อมูลเพิ่มเติม**

दानเสมหะ หมายถึง เสมหะที่คั่งค้างในลำไส้ทำให้ท้องแข็งปวดมวน

**เอกสารอ้างอิง**

พิศณุประสาทเวช, พระยา. แพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ เล่ม ๑. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทยสพานยศเส; ร.ศ. ๑๒๘. หน้า ๓๕๔.

### ๗. ยาแก้นอนไม่หลับ /ยาแก้ไข้ผอมเหลือง

ที่มาของตำรับยา แพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ เล่ม ๑ พระยาพิศณุประสาทเวช ร.ศ. ๑๒๘

“กัญชา แก้ไข้ผอมเหลืองหากำลังมิได้ ให้ตัวสันเสียงสันเปนด้วยวาโยธาตุกำเร็บ แก้นอนมิหลับ เอาตรีกะฎุก ๑ จันทน์ทั้ง ๒ ใบสะเดา ๑ ใบคนทีเขมา ๑ พริกอ่อนเสมอภาค **ใบกันขาท่ายาทั้งหลายทำผง** เอาน้ำมะพร้าว น้ำผึ้ง น้ำส้มซ่า น้ำตาลทราย กระเทียมสด น้ำเบญจทับทิมต้มละลายยากินหายแล”

สูตรตำรับยา ประกอบด้วย ตัวยา ๘ ชนิด รวมน้ำหนัก ๑๖ ส่วน ดังนี้

ลำดับ	ตัวยา	น้ำหนักยา
๑	ขิงแห้ง	๑ ส่วน
๒	พริกไทยอ่อน	๒ ส่วน
๓	ดีปลี	๑ ส่วน
๔	จันทน์แดง	๑ ส่วน
๕	จันทน์ขาว	๑ ส่วน
๖	ใบสะเดา	๑ ส่วน
๗	ใบคนทีเขมา	๑ ส่วน
๘	ใบกัญชา	๘ ส่วน

#### ข้อบ่งใช้

๑. แก้นอนไม่หลับ
๒. แก้ไข้ผอมเหลือง มีอาการตัวสัน เสียงสัน อ่อนเพลีย ไม่มีกำลัง

#### รูปแบบยา

ยาผง แคปซูล

#### ขนาดและวิธีใช้

รับประทานครั้งละ ๒ กรัม วันละ ๒ ครั้ง เช้าและเย็น ก่อนอาหาร

#### น้ำกระสายยาที่ใช้

- น้ำมะพร้าว น้ำผึ้งรวง น้ำส้มซ่า น้ำตาลทราย กระเทียมสด น้ำเบญจทับทิมต้ม
- ถ้าหาน้ำกระสายยาไม่ได้ ให้ใช้น้ำสุกแทน

#### ข้อห้ามใช้

- ห้ามใช้ในหญิงตั้งครรภ์ หญิงให้นมบุตร และผู้ที่มีอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี
- ห้ามใช้ร่วมกับยาที่มีฤทธิ์กดระบบประสาทส่วนกลาง เช่น ยานอนหลับ และยาต้านการชัก รวมทั้งแอลกอฮอล์ หรือสิ่งที่มีแอลกอฮอล์ผสมอยู่

#### ข้อควรระวัง

- ควรระวังการรับประทานร่วมกับยาในกลุ่มสารกันเลือดเป็นลิ่ม (anticoagulant) และยาต้านการจับตัวของเกล็ดเลือด (antiplatelets)
- ควรระวังการใช้ร่วมกับยา phenytoin, propranolol, theophylline และ rifampicin เนื่องจากตำรับนี้มีพริกไทยเป็นส่วนประกอบ
- ยานี้อาจทำให้ง่วงซึมได้ ควรหลีกเลี่ยงการขับขี่ยานพาหนะ หรือทำงานเกี่ยวกับเครื่องจักรกล

## ข้อมูลเพิ่มเติม

๑. ไข้ผอมเหลือง เกิดจากธาตุลมกำเริบส่งผลให้ร้อนไม่ค่อยหลับ เบื่ออาหาร เมื่อเป็นเรื้อรัง ร่างกายผ่ายผอม ซีด เหลือง อ่อนเพลีย และไม่มีกำลัง ซึ่งอาจเกิดจากหลายสาเหตุ เช่น โรคริดสีดวง

๒. ริดสีดวง เป็นโรคกลุ่มหนึ่ง เกิดได้กับอวัยวะต่างๆ ของร่างกาย เช่น ตา จมูก ลำไส้ ทวารหนัก ตำราการแพทย์แผนไทยว่า มี ๑๘ ชนิด แต่ละชนิดมีอาการและชื่อเรียกแตกต่างกันไป บางชนิดอาจมีตั้งหรือก่อนเนื้อเกิดขึ้นที่อวัยวะนั้น เช่น ริดสีดวงตา ริดสีดวงทวารหนัก

## เอกสารอ้างอิง

พิษณุประสาทเวช, พระยา. แพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ เล่ม ๑. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทยสพานยศเส; ร.ศ. ๑๒๘. หน้า ๔๗๖.

## ๘. ยาแก้สันทฆากลอนแห้ง

ที่มาของตำรับยา แพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ เล่ม ๒ พระยาพิศณุประสาทเวช ร.ศ. ๑๒๖

“จะว่าด้วยโรคสำหรับบุรุษหรือสตรีก็เหมือนกัน แต่จะว่าด้วยบุรุษนั้นก่อน ถ้าผู้ใดเป็นโทษสันทฆากู แลกลอนแห้ง มักให้ผูกพรรคักแลลมเสียดแทง ให้เป็นลูกเป็นก้อนเป็นดานในท้องให้เมื่อยขบทั่วสารพวงค์ มักให้เจ็บบั้นเอว ให้มือเท้าตายเปเนเหน็บชา มักขัดหัวเหน่าน่าตะโพก ตึงสองราวข้างไปจนตลอดทวารหนัก ปัสสาวะเปเนโลหิตให้ปวดสีสะวิงเวียนหน้าตา ปากเปี้ยวตาแหกเสียงแห่งเจรจาไม่มีใครได้ยิน จักขุมืดหูหนัก แล จุกเสียดท้องขึ้นแน่นน่าอก เสพย์อาหารไม่มีรส โรคทั้งนี้เปเนเพื่อวาตะ, เสมหะ, โลหิต, กำเริบ เมื่อจะเปเนนั้นให้เหม็นเนื้อตัวแลอาหารถอย บางทีให้จับสับรื้อนสท้านหนาว มักอยากของเปรี้ยวหวานแลเย็น เปเนทั้งนี้เพราะ โลหิตแห่งติดกระดูกสันหลัง บุรุษแลสตรีเปเนเหมือนกันจะแก้ท่านให้แต่งยานี้

ยาแก้โรคสำหรับบุรุษชานานี้ เอาเถาสะค่าน ๑ ผักแพวแดง ๑ หัวดองดึง ๑ ว่านน้ำ ๑ มหาหิงค์ ๑ เนื้อในฝักราชพฤกษ์ ๑ โกรฐสอ ๑ โกรฐพุงปลา ๑ โกรฐจุฬาลำภา ๑ กัญชา ๑ หัวอุตพิต ๑ ชะเอมเทศ ๑ ดีปลี ๑ แก่นแสมทะเล ๑ ยาทั้งนี้เอาเสมอภาค พริกไทยกึ่งยา แต่ว่าผ่อนตามกำลัง ทำผงแล้วเอาน้ำใบกะเม็ง ๑ น้ำผลประคำดีควาย ๑ เอาเท่ากันเคล้ายาให้ได้ ๗ ครั้ง ผึ่งให้แห้งแล้วบดกับน้ำผึ้งรับประทาน หนัก ๑ สลึง แก้โรคดังกล่าวมาแล้วแต่หลัง”

สูตรตำรับยา ประกอบด้วย ตัวยา ๑๕ ชนิด รวมน้ำหนัก ๒๑ ส่วน ดังนี้

ลำดับ	ตัวยา	น้ำหนักยา
๑	สะค่าน	๑ ส่วน
๒	ผักแพวแดง	๑ ส่วน
๓	ดองดึง	๑ ส่วน
๔	ว่านน้ำ	๑ ส่วน
๕	มหาหิงค์	๑ ส่วน
๖	เนื้อในฝักราชพฤกษ์	๑ ส่วน
๗	โกรฐสอ	๑ ส่วน
๘	โกรฐพุงปลา	๑ ส่วน
๙	โกรฐจุฬาลำภา	๑ ส่วน
๑๐	กัญชา	๑ ส่วน
๑๑	อุตพิต	๑ ส่วน
๑๒	ชะเอมเทศ	๑ ส่วน
๑๓	ดีปลี	๑ ส่วน
๑๔	แก่นแสมทะเล	๑ ส่วน
๑๕	พริกไทย	๗ ส่วน
	ส่วนประกอบอื่นในตำรับ	
	ใบกะเม็ง	
	ผลประคำดีควาย	



<b>ข้อบ่งใช้</b>	บรรเทาอาการท้องผูกเป็นพรตึก อาการปวดเมื่อยทั่วร่างกาย มือชาเท้าชา ปวดศีรษะ หน้ามืดวิงเวียน จุกเสียดท้อง แน่นหน้าอก ที่เกิดจากโทษอันตรายและ กล่อนแห้ง
<b>รูปแบบยา</b>	ยาผง ยาแคปซูล
<b>ขนาดและวิธีใช้</b>	รับประทานครั้งละ ๒ กรัม วันละ ๒ ครั้ง เช้าและเย็น ก่อนอาหาร <b>น้ำกระสายยาที่ใช้</b> - น้ำผึ้งรวง - ถ้าหาน้ำกระสายยาไม่ได้ ให้ใช้น้ำสุกแทน
<b>ข้อห้ามใช้</b>	ห้ามใช้ในหญิงตั้งครรภ์ หญิงให้นมบุตร ผู้ที่มีไข้ และผู้ที่มีอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี
<b>ข้อควรระวัง</b>	- ควรระวังการรับประทานร่วมกับยาในกลุ่มสารกันเลือดเป็นลิ่ม (anticoagulant) และยาต้านการจับตัวของเกล็ดเลือด (antiplatelets) - ควรระวังการใช้ร่วมกับยา phenytoin, propranolol, theophylline และ rifampicin เนื่องจากตำรับนี้มีพริกไทยในปริมาณสูง - ควรระวังการใช้ยานี้ในผู้ป่วยสูงอายุ
<b>ข้อมูลเพิ่มเติม</b>	ต้องฆ่าฤทธิ์ต้องดั่งก่อนนำไปปรุงยา
<b>เอกสารอ้างอิง</b>	พิศณุประสาทเวช, พระยา. แพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ เล่ม ๒. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ศุภ การจรรุญ ถนนอัษฎางค์; ร.ศ. ๑๒๖. หน้า ๑๖๓.

## ๙. ยาอัมฤตย์โอสถ

ที่มาของตำรับยา แพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ เล่ม ๒ พระยาพิศณุประสาทเวช ร.ศ. ๑๒๖

“ขนานหนึ่งชื่ออัมฤตย์โอสถ แก้มโกษยทั้งปวงเอา สหฺสคุณ ๑ แก่นแสมทะเล ๑ รากส้มกุ้ง ๑ ลูกมะตูม ๑ ลูกมะแหน ๑ ลูกพิลังกาสา ๑ สมอเทศ ๑ สมอไทย ๑ โกฎูเขมา ๑ เทียนดำ ๑ เทียนขาว ๑ ลูกจันทน์ ๑ ดอกจันทน์ ๑ กระจวาน ๑ กานพลู ๑ ดีปลี ๑ ยาทั้งนี้เอาเสมอภาค เอาเปลือกหอยโข่ง ๑ เปลือกหอยขม ๑ เปลือกหอยแครง ๑ เบี้ยผู้เฒ่า ๑ เอาสิ่งละ ๓ ส่วน เอากันชา ๑๐ ส่วน เอาพริกไทย ๒ เท่ายาทั้งหลาย ตำผงกระสายยักย้ายใช้ให้ชอบโรคทั้งหลายเกิด”

สูตรตำรับยา ประกอบด้วย ตำยา ๒๒ ชนิด รวมน้ำหนัก ๗๖ ส่วน ดังนี้

ลำดับ	ตำยา	น้ำหนักยา
๑	หฺสคุณ	๑ ส่วน
๒	แก่นแสมทะเล	๑ ส่วน
๓	รากส้มกุ้ง	๑ ส่วน
๔	ลูกมะตูม	๑ ส่วน
๕	ลูกมะแหน (สมอพิเภก)	๑ ส่วน
๖	ลูกพิลังกาสา	๑ ส่วน
๗	สมอเทศ	๑ ส่วน
๘	สมอไทย	๑ ส่วน
๙	โกฎูเขมา	๑ ส่วน
๑๐	เทียนดำ	๑ ส่วน
๑๑	เทียนขาว	๑ ส่วน
๑๒	ลูกจันทน์	๑ ส่วน
๑๓	ดอกจันทน์	๑ ส่วน
๑๔	กระจวาน	๑ ส่วน
๑๕	กานพลู	๑ ส่วน
๑๖	ดีปลี	๑ ส่วน
๑๗	เปลือกหอยโข่ง	๓ ส่วน
๑๘	เปลือกหอยขม	๓ ส่วน
๑๙	เปลือกหอยแครง	๓ ส่วน
๒๐	เบี้ยผู้เฒ่า	๓ ส่วน
๒๑	กันชา	๑๐ ส่วน
๒๒	พริกไทย	๓๘ ส่วน

ข้อบ่งใช้

แก้มกษย

รูปแบบยา

ยาผง ยาแคปซูล

ขนาดและวิธีใช้

รับประทานครั้งละ ๒ กรัม วันละ ๒ ครั้ง เช้าและเย็น ก่อนอาหาร

## น้ำกระสายยาที่ใช้

ข้อห้ามใช้	- น้ำสุก
ข้อควรระวัง	ห้ามใช้ในหญิงตั้งครรภ์ หญิงให้นมบุตร ผู้ที่มีไข้ และผู้ที่มีอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี
	- ควรระวังการรับประทานร่วมกับยาในกลุ่มสารกันเลือดเป็นลิ่ม (anticoagulant) และยาต้านการจับตัวของเกล็ดเลือด (antiplatelets)
	- ควรระวังการใช้ร่วมกับยา phenytoin, propranolol, theophylline และ rifampicin เนื่องจากตำรับนี้มีพริกไทยในปริมาณสูง
	- ควรระวังการใช้ในผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง โรคหัวใจ โรคแผลเปื่อยเพปติก และโรคกรดไหลย้อน เนื่องจากเป็นตำรับยารสร้อน
ข้อมูลเพิ่มเติม	- ควรระวังการใช้น้ำในผู้ป่วยสูงอายุ
เอกสารอ้างอิง	ลมกษัย เป็นลมที่ทำให้ผอมแห้งแรงน้อย ทำให้มีนตัง มือเท้าอ่อนแรง เป็นต้น
	๑. พิศณุประสาทเวช, พระยา. แพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ เล่ม ๒. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ศุภการจรัญญู ถนนอิษฏางค์; ร.ศ. ๑๒๖. หน้า ๓๗๒.
	๒. กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกกระทรวงสาธารณสุข. พจนานุกรมศัพท์แพทย์และเภสัชกรรมแผนไทย ฉบับบัณฑิตยสภา พ.ศ. ๒๕๕๙. พิมพ์ครั้งที่ ๔. โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. กรุงเทพฯ. ๒๕๕๙. หน้า ๔๖๔.
	๓. นิเทศ (ถมรัตน์) พุ่มชูศรี. อายุรเวชศึกษา (ขุนนิเทศสุขกิจ) เล่ม ๒. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พร้อมจักรการพิมพ์; ๒๕๑๖. หน้า ๒๐๑.

## ๑๐.ยาอโถยสภาลี

ที่มาของตำรับยา เวชศึกษา แพทย์ศาสตร์สังเขป เล่ม ๑, ๒, ๓ พระยาพิศณุประสาทเวช ร.ศ. ๑๒๗

“ยาอโถยสภาลี เอาลูกจัน ๑ สลึง ดอกจัน ๒ สลึง ลูกกระวาน ๓ สลึง กานพลู ๑ บาท ลูกพิลังกาสา ๑ บาท ๒ สลึง ว่านนํ้า ๑ บาท ๓ สลึง โกรฐสอ ๒ บาท โกรฐเขมา ๒ บาท ๑ สลึง เทียนเข้าเปลือก ๒ บาท ๒ สลึง เทียนแดง ๒ บาท ๓ สลึง เทียนขาว ๒ บาท เทียนตาตุ๊กแตน ๒ บาท ๑ สลึง เจตมูลเพลิง ๓ บาท สมอไทย ๓ บาท ๑ สลึง สมอเทศ ๓ บาท ๑ สลึง หัวบุงรอก ๓ บาท ๓ สลึง หัสคณเทศ ๑ ตำลึง ๒ บาท จันทน์เทศ ๑ ตำลึง กัญชา ๓ บาท ๓ สลึง พริกกล่อน ๑ ตำลึง กินเข้าเย็นทุกวัน แก้วสารพัดลม ๘๐ จำพวก แก้วโลหิต ๒๐ จำพวก แก้วริดสีดวง ๒๐ จำพวก ยานี้กินได้ ๓ เดือน หายโรคพยาธิมิได้มีเลย อายุวัฒนะทั้งเกิดปัญญารู้หลักนักปราชญ์มากกว่าคนทั้งปวง ถ้าผู้ใดพบให้ทำกินวิเศษนัก ใครกินยานี้ดูจยาทิพณ์นั้นแล ฯ”

สูตรตำรับยา ประกอบด้วย ตัวยา ๒๐ ชนิด รวมน้ำหนัก ๗๕๗.๕๐ กรัม ดังนี้

ลำดับ	ตัวยา	น้ำหนักยา
๑	ลูกจันท์	๓.๗๕ กรัม
๒	ดอกจันท์	๗.๕๐ กรัม
๓	กระวาน	๑๑.๒๕ กรัม
๔	กานพลู	๑๕ กรัม
๕	ลูกพิลังกาสา	๒๒.๕๐ กรัม
๖	ว่านนํ้า	๒๖.๒๕ กรัม
๗	โกรฐสอ	๓๐ กรัม
๘	โกรฐเขมา	๓๓.๗๕ กรัม
๙	เทียนเข้าเปลือก	๓๗.๕๐ กรัม
๑๐	เทียนแดง	๔๑.๒๕ กรัม
๑๑	เทียนขาว	๓๐ กรัม
๑๒	เทียนตาตุ๊กแตน	๓๓.๗๕ กรัม
๑๓	เจตมูลเพลิง	๔๕ กรัม
๑๔	สมอไทย	๔๘.๗๕ กรัม
๑๕	สมอเทศ	๔๘.๗๕ กรัม
๑๖	หัวบุงรอก	๕๖.๒๕ กรัม
๑๗	หัสคณเทศ	๙๐ กรัม
๑๘	จันทน์เทศ	๖๐ กรัม
๑๙	กัญชา	๕๖.๒๕ กรัม
๒๐	พริกไทยกล่อน	๖๐ กรัม

ข้อบ่งใช้

แก้โรคทางลม บรรเทาอาการจุกเสียดแน่น

รูปแบบยา

ยาผง ยาแคปซูล

ขนาดและวิธีใช้

รับประทานครั้งละ ๒ กรัม วันละ ๒ ครั้ง เข้าและเย็น ก่อนอาหาร

ข้อห้ามใช้

ห้ามใช้ในหญิงตั้งครรภ์ หญิงให้นมบุตร ผู้ที่มีไข้ และผู้ที่มีอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี

<b>ข้อควรระวัง</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- ควรระวังการรับประทานร่วมกับยาในกลุ่มสารกันเลือดเป็นลิ่ม (anticoagulant) และยาต้านการจับตัวของเกล็ดเลือด (antiplatelets)</li> <li>- ควรระวังการใช้ร่วมกับยา phenytoin, propranolol, theophylline และ rifampicin เนื่องจากตำรับนี้มีพริกไทยเป็นส่วนประกอบ</li> </ul>
<b>ข้อมูลเพิ่มเติม</b>	<p>ยาอโกลยาสาลีเป็นสูตรตำรับเดียวกับยาอภัยาสาลี ในบัญชียาหลักแห่งชาติปี ๒๕๖๑ เพียงแต่ในบัญชียาหลักแห่งชาติไม่ได้ใส่กัญชาในสูตรตำรับ เนื่องจากเสนอตำรับยา ก่อนที่พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๗) พ.ศ. ๒๕๖๒ ประกาศใช้</p>
<b>เอกสารอ้างอิง</b>	<p>พิศณุประสาทเวช, พระยา. เวชศึกษา แพทย์ศาสตร์สังเขป เล่ม ๑. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทย สพานยศเส; ร.ศ. ๑๒๗ หน้า ๗๒.</p>

## ๑๑. ยาแก้ลมแก้เส้น

ที่มาของตำรับยา เวชศาสตร์วิวัฒน์ เล่ม ๕

“ขนานหนึ่งเอา เทียนขาว ๑ เทียนดำ ๒ เทียนข้าวเปลือก ๓ ชิง ๔ เจตมูล ๕ ใบกัญชา ๒๐ พริกไทย ๔๐ ส่วน ทำเป็นจุนละลายน้ำผึ้ง น้ำส้มช่ากินแก้ลมแก้เส้นแก้เมื่อยแก้เหน็บชาแก้ตื่นตายมือตายหายตีนัก”

สูตรตำรับยา ประกอบด้วย ตำยา ๗ ชนิด รวมน้ำหนัก ๗๕ ส่วน ดังนี้

ลำดับ	ตำยา	น้ำหนักยา
๑	เทียนขาว	๑ ส่วน
๒	เทียนดำ	๒ ส่วน
๓	เทียนข้าวเปลือก	๓ ส่วน
๔	ชิง	๔ ส่วน
๕	เจตมูลเพลิงแดง	๕ ส่วน
๖	ใบกัญชา	๒๐ ส่วน
๗	พริกไทย	๔๐ ส่วน

ข้อบ่งใช้	แก้ลมในเส้น บรรเทาอาการมือเท้าชา อ่อนแรง
รูปแบบยา	ยาผง ยาแคปซูล
ขนาดและวิธีใช้	รับประทานครั้งละ ๒ กรัม วันละ ๒ ครั้ง เช้าและเย็น ก่อนอาหาร <b>น้ำกระสายยาที่ใช้</b> - น้ำผึ้งรวง น้ำส้มช่า - ถ้าหาน้ำกระสายยาไม่ได้ ให้ใช้น้ำสุกแทน
ข้อห้ามใช้	ห้ามใช้ในหญิงตั้งครรภ์ หญิงให้นมบุตร ผู้ที่มีไข้ และผู้ที่มีอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี
ข้อควรระวัง	- ควรระวังการรับประทานร่วมกับยาในกลุ่มสารกันเลือดเป็นลิ่ม (anticoagulant) และยาต้านการจับตัวของเกล็ดเลือด (antiplatelets) - ควรระวังการใช้ร่วมกับยา phenytoin, propranolol, theophylline และ rifampicin เนื่องจากตำรับนี้มีพริกไทยในปริมาณสูง - ควรระวังการใช้ในผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง โรคหัวใจ โรคแผลเปื่อยเพปติก และโรคกรดไหลย้อน เนื่องจากเป็นตำรับยารสร้อน - ควรระวังการใช้ยานี้ในผู้ป่วยสูงอายุ
ข้อมูลเพิ่มเติม	ลมในเส้น เป็นลมที่พัดประจําอยู่ตามเส้นต่าง ๆ ในร่างกาย เช่น ลมจันทกระลา พัดอยู่ในเส้นอิทา ลมสูญทุกลา พัดอยู่ในเส้นปิงคลา เมื่อลมเหล่านี้ผิดปกติจะทำให้ผู้ป่วยมีอาการปวดหรือชาตามแนวเส้นที่ลมนั้นพัดประจําหรือบริเวณใกล้เคียง เป็นต้น
เอกสารอ้างอิง	สุ่ม วรกิจ พิศาล. เวชศาสตร์วิวัฒน์ ตำราแพทย์แบบเก่า เล่ม ๕ เรียบเรียงตามตำราของท่านพระยาประเสริฐสารทศารัง (หนู) บิดา. กรุงเทพฯ : พิศาลบรรณินดี; ๒๕๖๐ หน้า ๙๗๔.

## ๑๒. ยาแก้โรคจิต

ที่มาของตำรับยา อายุรเวทศึกษา (ขุนนิทเทศสุขกิจ) เล่ม ๒

“๑๔๘๓. ยาแก้โรคจิต ขนานที่ ๑ เอาเปลือกกุ่มน้ำ ๒ บาท เปลือกมะรุ้ม ๖ บาท หัวหมู เป็ล้าน้อย เป็ล้าใหญ่ รวงแดง จันทน์เทศ เปลือกมะตูม ก้านกัญชา บอระเพ็ด เปลือกโมกมัน หญ้าชันกาด สนเทศ สิ่งละ ๑ บาท ระย้อมเท่ายาทั้งหลาย รวมตำพงละลายน้ำร้อนแทรกพิมเสน กินครั้งแรกหนัก ๒ ไพ ถ้านอนไม่หลับให้ ทวียาขึ้นไปถึง ๑ สลึง”

สูตรตำรับยา ประกอบด้วย ตำยา ๑๔ ชนิด รวมน้ำหนัก ๕๗๐ กรัม ดังนี้

ลำดับ	ตำยา	น้ำหนักยา
๑	เปลือกกุ่มน้ำ	๓๐ กรัม
๒	เปลือกมะรุ้ม	๙๐ กรัม
๓	หัวหมู	๑๕ กรัม
๔	เป็ล้าน้อย	๑๕ กรัม
๕	เป็ล้าใหญ่	๑๕ กรัม
๖	รวงแดง	๑๕ กรัม
๗	จันทน์เทศ	๑๕ กรัม
๘	เปลือกมะตูม	๑๕ กรัม
๙	ก้านกัญชา	๑๕ กรัม
๑๐	บอระเพ็ด	๑๕ กรัม
๑๑	เปลือกโมกมัน	๑๕ กรัม
๑๒	หญ้าชันกาด	๑๕ กรัม
๑๓	สนเทศ	๑๕ กรัม
๑๔	ระย้อม	๒๘๕ กรัม

**ข้อบ่งใช้** แก้อโรคลมที่ทำให้กังวล เครียด นอนไม่หลับ

**รูปแบบยา** ยาผง ยาแคปซูล

**ขนาดและวิธีใช้** - รับประทานครั้งแรก ครั้งละ ๕๐๐ มิลลิกรัม วันละ ๒ ครั้ง เข้าและเย็น ก่อนอาหาร

- ถ้านอนไม่หลับ รับประทานครั้งละ ๑ กรัม วันละ ๒ ครั้ง เข้าและเย็น ก่อนอาหาร

**น้ำกระสายยาที่ใช้**

- น้ำร้อนแทรกพิมเสน

- ถ้าหาน้ำกระสายยาไม่ได้ ให้ใช้น้ำสุกแทน

**ข้อห้ามใช้** - ห้ามใช้ในหญิงตั้งครรภ์ หญิงให้นมบุตร และผู้ที่มีอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี

- ห้ามใช้ในผู้ที่ใช้ยาลดความดันโลหิต

**ข้อควรระวัง** ควรระวังการใช้ยาตำรับที่มีระย้อมเป็นส่วนประกอบ เนื่องจากสารสำคัญซึ่งมีฤทธิ์ในการลดความดัน คือ สาร reserpine และอัลคาลอยด์อื่น ๆ หากได้รับในขนาดที่สูงเกินไป มีผลลดการทำงานของประสาท ทำให้เกิดอาการวิงเวียนศีรษะ ปากแห้ง คัดจมูก ท้องร่วง มึนงง หน้ามืด ใจสั่น ซึม มือแขนสั่น

**ข้อมูลเพิ่มเติม**

๑. ยาแก้โรคจิตตำรับนี้ เป็นตำรับยาตามหนังสืออายุรเวทศึกษา (ขุนนิเทศสุขกิจ) เล่ม ๒ ทั้งนี้ไม่ได้หมายถึงโรคจิตในความหมายของการแพทย์แผนปัจจุบัน (โรคทางจิตเวชและไบโพล่า)

**เอกสารอ้างอิง**

๒. ระย่อมจะต้องฆ่าฤทธิ์ตามกรรมวิธีก่อนนำไปปรุงยา  
นิเทศ (ถมรัตน์) พุ่มชูศรี. อายุรเวทศึกษา (ขุนนิเทศสุขกิจ) เล่ม ๒. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พร้อมจักรการพิมพ์; ๒๕๑๖. หน้า ๑๕๘.



### ๑๓. ยาไพสาลี

ที่มาของตำรับยา อายุรเวทศึกษา (ขุนนิทเทศสุขกิจ) เล่ม ๒

“ ยา ไพสาลี ว่า พระพุทธเจ้า ทรงให้พระอานนท์ทำแจกเป็นทาน เอาลูกจันทน์ ดอกจันทน์ สิ่งละ ๑ สลึง กระวาน ๑ สลึง ๑ เพื่อ กานพลู ๒ สลึง ดีปลี ๒ สลึง ๑ เพื่อ ลูกพิลังกาสา ๓ สลึง ว่านน้ำ ๓ สลึง ๑ เพื่อ เปลือกซินเธาว์ ๑ บาท เทียนดำ ๑ เพื่อ เทียนยาพาลี ๖ สลึง ๑ เพื่อ การบูร ๗ สลึง สมอเทศ ๗ สลึง ๑ เพื่อ เทียนข้าวเปลือก ๖ สลึง สมอไทย ๒ บาท สมอพิเภก ๒ บาท ๑ เพื่อ โกฐสอ ๙ สลึง โกฐเขมา ๙ สลึง ๑ เพื่อ บุกรอ ๗ สลึง ชিংแห้ง ๑๐ สลึง ๑ เพื่อ เจตมูลเพลิง ๗ สลึง หัสคุณเทศ ๕ บาท กัญชา ๓๐ บาท พริกไทยร้อน ๖๐ บาท ยาทั้งนี้ทำเป็นผงละลายน้ำผึ้งน้ำอ้อยแดง น้ำนมโคก็ได้ กิน หนัก ๑ สลึง กิน ๓ เวลา แก้กสารพัดโรค ไล่ เลื่อนกล่อน หืดไอ กุขฐ์งั สมหะ ตามืด ตาฟาง หูหนวก หูตึง ลมสติ๊กหลงลิ้ม เจ็บตะโพก จุกเสียด ลมสลักอก ชี เรื้อน คุคทะราด เป็นฝีในเพดานและลำคอ ลมมักให้หาวเรอ ให้รากสะอึก ลมสะแกเวียน นอนไม่หลับ ใ้หวังเหงา หาวนอน ลมปวดมวนในท้อง เป็นป้างเป็นจุกผามม้ามย่อย หยอย เพ้อ พุดมิชัด ”

สูตรตำรับยา ประกอบด้วย ตำยา ๒๓ ชนิด รวมน้ำหนัก ๑,๘๒๐.๖๓ กรัม ดังนี้

ลำดับ	ตำยา	น้ำหนักยา
๑	ลูกจันทน์	๓.๗๕ กรัม
๒	ดอกจันทน์	๓.๗๕ กรัม
๓	กระวาน	๕.๖๒๕ กรัม
๔	กานพลู	๗.๕ กรัม
๕	ดีปลี	๙.๓๗๕ กรัม
๖	พิลังกาสา	๑๑.๒๕ กรัม
๗	ว่านน้ำ	๑๓.๑๒๕ กรัม
๘	เปลือกซินเธาว์	๑๕ กรัม
๙	เทียนดำ	๑.๘๗๕ กรัม
๑๐	เทียนยาพาลี	๒๔.๓๗๕ กรัม
๑๑	การบูร	๒๖.๒๕ กรัม
๑๒	สมอเทศ	๒๘.๑๒๕ กรัม
๑๓	เทียนข้าวเปลือก	๒๒.๕ กรัม
๑๔	สมอไทย	๓๐ กรัม
๑๕	สมอพิเภก	๓๑.๘๗๕ กรัม
๑๖	โกฐสอ	๓๓.๗๕ กรัม
๑๗	โกฐเขมา	๓๕.๖๒๕ กรัม
๑๘	บุกรอ	๒๖.๒๕ กรัม
๑๙	ชিংแห้ง	๓๙.๓๗๕ กรัม
๒๐	เจตมูลเพลิง	๒๖.๒๕ กรัม
๒๑	หัสคุณเทศ	๗๕ กรัม
๒๒	กัญชา	๔๕๐ กรัม
๒๓	พริกไทยร้อน	๙๐๐ กรัม

ข้อบ่งใช้	แก้โรคลม แก้หืดไอ มีเสมหะ
รูปแบบยา	ยาผง ยาแคปซูล
ขนาดและวิธีใช้	รับประทานครั้งละ ๒ กรัม วันละ ๓ ครั้ง ก่อนอาหาร <b>น้ำกระสายยาที่ใช้</b> - น้ำผึ้งรวง น้ำอ้อยแดง น้ำนมโค - ถ้าหาน้ำกระสายยาไม่ได้ ให้ใช้น้ำสุกแทน
ข้อห้ามใช้	ห้ามใช้ในหญิงตั้งครรภ์ หญิงให้นมบุตร ผู้ที่มีไข้ และผู้ที่มีอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี
ข้อควรระวัง	- ควรระวังการรับประทานร่วมกับยาในกลุ่มสารกันเลือดเป็นลิ่ม (anticoagulant) และยาต้านการจับตัวของเกล็ดเลือด (antiplatelets) - ควรระวังการใช้ร่วมกับยา phenytoin, propranolol, theophylline และ rifampicin เนื่องจากตำรับนี้มีพริกไทยในปริมาณสูง - ควรระวังการใช้ในผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง โรคหัวใจ โรคแผลเปื่อยเพปติก และโรคกรดไหลย้อน เนื่องจากเป็นตำรับยารสร้อน - ควรระวังการใช้ยานี้ในผู้ป่วยสูงอายุ - ควรระวังการใช้ยาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในผู้ป่วยที่มีความผิดปกติของตับ ไต เนื่องจากอาจเกิดการสะสมของการบูรและเกิดพิษได้
ข้อมูลเพิ่มเติม	-
เอกสารอ้างอิง	นิทเทส (ถมรัตน์) พุ่มชูศรี. อายุรเวชศึกษา (ขุนนิทเทสสุขขกิจ) เล่ม ๒. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ ฯ: โรงพิมพ์พร้อมจักรการพิมพ์; ๒๕๑๖. หน้า ๒๒๓.

#### ๑๔.ยาทาริดสีดวงทวารหนักและโรคผิวหนัง

ที่มาของตำรับยา อายุรเวชศึกษา (ขุนนิทเทศสุขกิจ) เล่ม ๒

“เอาขมิ้นชัน ใบกัญชา สิ่งละ ๑๕ กรัม น้ำมันเมล็ดฝ้าย พอเปียก ใส่แก้ริดสีดวงทวารหนัก ใส่แก้โรคผิวหนังต่าง ๆ”

สูตรตำรับยา ประกอบด้วย ตำยา ๓ ชนิด รวมน้ำหนัก ๖๐ กรัม ดังนี้

ลำดับ	ตำยา	น้ำหนักยา
๑	ขมิ้นชัน	๑๕ กรัม
๒	ใบกัญชา	๑๕ กรัม
๓	น้ำมันเมล็ดฝ้าย	๓๐ กรัม

ข้อบ่งใช้	ทาแก้ริดสีดวงทวารหนัก และทาแก้โรคผิวหนัง (เช่น เรื้อนกวาง เรื้อนมูลนก)
รูปแบบยา	ยาน้ำมัน
ขนาดและวิธีใช้	ทาวันละ ๒ ครั้ง เช้าและเย็น หลังอาบน้ำ
ข้อห้ามใช้	-
ข้อควรระวัง	ควรระวังการใช้กับผู้ที่มีแพ้ส่วนประกอบของตำรับ
ข้อมูลเพิ่มเติม	-
เอกสารอ้างอิง	นิทเทศ (ถมรัตน์) พุ่มชูศรี. อายุรเวชศึกษา (ขุนนิทเทศสุขกิจ) เล่ม ๒. พิมพ์ครั้งที่ ๒ กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พร้อมจักรการพิมพ์; ๒๕๑๖. หน้า ๒๗๖.

## ๑๕. ยาทำลายพระสุเมรุ

ที่มาของตำรับยา คัมภีร์แพทย์ไทยแผนโบราณ ชุนโสภิตบรรณลักษณะ เล่ม ๒

“ยาทำลายพระสุเมรุ เอาลูกจันทน์ ๑ เพ็อง ดอกจันทน์ ๑ สลึง ลูกกระวาน ๑ สลึง เพ็อง กานพลู ๒ สลึง เกลือสินเธาว์ ๓ สลึง ดีปลี ๒ สลึง เพ็อง หัวานน้ำ ๓ สลึง เพ็อง โกรฐสอ ๑ บาท โกรฐเขมา ๑ บาท เพ็อง เทียนดำ ๕ สลึง เทียนแดง ๕ สลึง เพ็อง เทียนขาว ๖ สลึง เทียนตาตุ๊กแตน ๖ สลึง เพ็อง เทียนข้าวเปลือก ๗ สลึง ชิงแห้ง ๗ สลึง เพ็อง กัญชา ๒ บาท รากเจ็ดมูลเพลิง ๒ บาท เพ็อง หัวบุงรอก ๙ สลึง เนื้อลูกสมอไทย ๙ สลึง เพ็อง เนื้อลูกสมอเทศ ๑๐ สลึง การะบูน ๑๐ สลึง เพ็อง หักกุนเทศ ๑๐ สลึง เพ็อง พริกไทยล่อน ๕๗ บาท ๓ สลึง บดเป็นผงละลายน้ำอ้อยแดง หรือน้ำนมโค กินครั้งละ ๑ สลึง แก้มลมจุกเสียด ลมปะทะอก ลมตามืดหูหนัก ปวดหัวมีนตึง ลมเมื่อยขบ ในร่างกาย ลมสะดุ้งแลสันไปทั้งตัว ลมเปรี้ยวคำ แก้มจุกผวมมันย้อย มารกะไชย ไล่ฟองท้องใหญ่ ลมคั่งเพ้อ ลมอำมะพฤษอำมะพาร ลมปัดฆาต แก้มโรคผิวหนัง ลมชักปากเปี้ยวตาแหก แก้มโรคสีดวงทวาร แก้มโรคเสมหะโลหิตเรื้อรังหายแล”

สูตรตำรับยา ประกอบด้วย ตัวยา ๒๓ ชนิด รวมน้ำหนัก ๑,๓๓๘.๗๕ กรัม ดังนี้

ลำดับ	ตัวยา	น้ำหนักยา
๑	ลูกจันทน์	๑.๘๗๕ กรัม
๒	ดอกจันทน์	๓.๗๕ กรัม
๓	กระวาน	๕.๖๒๕ กรัม
๔	กานพลู	๗.๕ กรัม
๕	เกลือสินเธาว์	๙.๓๗๕ กรัม
๖	ดีปลี	๑๑.๒๕ กรัม
๗	ว่านน้ำ	๑๓.๑๒๕ กรัม
๘	โกรฐสอ	๑๕ กรัม
๙	โกรฐเขมา	๑๖.๘๗๕ กรัม
๑๐	เทียนดำ	๑๘.๗๕ กรัม
๑๑	เทียนแดง	๒๐.๖๒๕ กรัม
๑๒	เทียนขาว	๒๒.๕ กรัม
๑๓	เทียนตาตุ๊กแตน	๒๔.๓๗๕ กรัม
๑๔	เทียนข้าวเปลือก	๒๖.๒๕ กรัม
๑๕	ชิงแห้ง	๒๘.๑๒๕ กรัม
๑๖	กัญชา	๓๐ กรัม
๑๗	เจตมูลเพลิง	๓๑.๘๗๕ กรัม
๑๘	บุงรอก	๓๓.๗๕ กรัม
๑๙	สมอไทย	๓๕.๖๒๕ กรัม
๒๐	สมอเทศ	๓๗.๕ กรัม
๒๑	การบูร	๓๙.๓๗๕ กรัม
๒๒	หัสคุณเทศ	๓๙.๓๗๕ กรัม
๒๓	พริกไทยล่อน	๘๖๖.๒๕ กรัม

<b>ข้อบ่งใช้</b>	แก้ลมจุกเสียด ลมเมื่อยขบในร่างกาย ลมเปลี่ยวดำ ลมอัมพฤกษ์อัมพาต
<b>รูปแบบยา</b>	ยาผง ยาแคปซูล
<b>ขนาดและวิธีใช้</b>	รับประทานครั้งละ ๒ กรัม วันละ ๒ ครั้ง เข้าและเย็น ก่อนอาหาร
<b>ข้อห้ามใช้</b>	<b>น้ำกระสายยาที่ใช้</b> - น้ำอ้อยแดง น้ำนมโค - ถ้าหาน้ำกระสายยาไม่ได้ ให้ใช้น้ำสุกแทน
<b>ข้อควรระวัง</b>	ห้ามใช้ในหญิงตั้งครรภ์ หญิงให้นมบุตร ผู้ที่มีไข้ และผู้ที่มีอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี - ควรระวังการรับประทานร่วมกับยาในกลุ่มสารกันเลือดเป็นลิ่ม (anticoagulant) และยาต้านการจับตัวของเกล็ดเลือด (antiplatelets) - ควรระวังการใช้ยานี้ ร่วมกับยา phenytoin, propranolol, theophylline และ rifampicin เนื่องจากตำรับนี้มีพริกไทยในปริมาณสูง - ควรระวังการใช้ในผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง โรคหัวใจ โรคแผลเปื่อยเพปติก และโรคกรดไหลย้อน เนื่องจากเป็นตำรับยารสร้อน - ควรระวังการใช้ยานี้ในผู้ป่วยสูงอายุ - ควรระวังการใช้ยาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในผู้ป่วยที่มีความผิดปกติของตับไต เนื่องจากอาจเกิดการสะสมของการบูรและเกิดพิษได้
<b>ข้อมูลเพิ่มเติม</b>	ลมเปลี่ยวดำ เป็นโรคลมชนิดหนึ่ง เกิดจากการกระทบกับความเย็นมากจนเป็นตะคริว ผู้ป่วยมีอาการกล้ามเนื้อเกร็งอย่างรุนแรง กระตุก ทำให้เจ็บปวดบริเวณที่เป็นมาก มักแก้โดยการนวดจุดบริเวณตามุด้านในหรืออาจรักษาด้วยยาสังขวิไชย หรือยาทำลายพระสุเมรุ
<b>เอกสารอ้างอิง</b>	ขุนโสภิตบรรณลักษณ์ (อำพัน กิตติขจร). คัมภีร์แพทย์ไทยแผนโบราณ เล่ม ๒. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อุตสาหกรรมการพิมพ์; ๒๕๐๔. หน้า ๒๖๘.

## ๑๖.ยาทัพยาธิคุณ

ที่มาของตำรับยา คัมภีร์แพทย์ไทยแผนโบราณ ชุนโสภิตบรรณลักษณะ เล่ม ๒

“ยาชื่อทัพยาธิคุณ เอาสะค้าน ผักแพวแดง ดองดิ่ง หวานน้ำ ยาดำ มหาหิงคุ์ โกรฐสอ โกรฐจุฬาลำพา โกรฐพุงปลา กัญชา หัวอุตพิต เนื้อฝักราชพฤกษ์ ชะเอมเทศ ดีปลี แก่นแสมทะเล เอาสิ่งละ ๑ ส่วน พริกไทย ล่อนเท่ายาทั้งหลาย ตำเป็นผง เอาน้ำใบกะเม็ง น้ำลูกประคำดีควาย เคล้ายาผงตากแดดให้แห้งสิ่งละ ๗ ครั้ง แล้วบดด้วยน้ำผึ้งกินหนัก ๑ สลึง แก้ก่อน ๕ ประการ ซึ่งให้จุกเสียดแลเป็นพรรตึก แก้กมเป็นก้อนในอุทร ให้เจ็บทั่วร่างกาย เจ็บสะเอว มือเท้าตายกระด้างแลเมื่อยขบทุกข้อทุกลำ ชัดแข็งขา เจ็บทวารหนัก เบาพิการต่าง ๆ เจ็บศีรษะเวียนหน้าตา เจ็บไหล่ทั้งสอง ปากเปรี้ยว เสียงแหบแห้ง ชัดสีข้าง ชัดอก ท้องขึ้น กินอาหารไม่มีรส นอนไม่ใคร่หลับ โรคทั้งนี้เป็นเพราะเสมหะแห้ง บุรุษและสตรีเป็นเหมือนกัน”

สูตรตำรับยา ประกอบด้วย ตำยา ๑๖ ชนิด รวมน้ำหนัก ๓๐ ส่วน ดังนี้

ลำดับ	ตัวยา	น้ำหนักยา
๑	สะค้าน	๑ ส่วน
๒	ผักแพวแดง	๑ ส่วน
๓	ดองดิ่ง	๑ ส่วน
๔	หวานน้ำ	๑ ส่วน
๖	ยาดำ	๑ ส่วน
๖	มหาหิงคุ์	๑ ส่วน
๗	โกรฐสอ	๑ ส่วน
๘	โกรฐจุฬาลำพา	๑ ส่วน
๙	โกรฐพุงปลา	๑ ส่วน
๑๐	กัญชา	๑ ส่วน
๑๑	อุตพิต	๑ ส่วน
๑๒	เนื้อในฝักราชพฤกษ์	๑ ส่วน
๑๓	ชะเอมเทศ	๑ ส่วน
๑๔	ดีปลี	๑ ส่วน
๑๕	แก่นแสมทะเล	๑ ส่วน
๑๖	พริกไทยล่อน	๑๕ ส่วน
	<b>ส่วนประกอบอื่นในตำรับ</b>	
	ใบกะเม็ง	
	ลูกประคำดีควาย	

**ข้อบ่งใช้** แก้ก้อนที่ทำให้จุกเสียดเป็นพรรตึก เจ็บเมื่อยขบตามร่างกาย กินอาหารไม่มีรส นอนไม่หลับ

**รูปแบบยา** ยาผง ยาแคปซูล

**ขนาดและวิธีใช้** รับประทานครั้งละ ๒ กรัม วันละ ๒ ครั้ง เข้าและเย็น ก่อนอาหาร

**น้ำกระสายยาที่ใช้**

- น้ำผึ้งรวง
- ถ้าหาน้ำกระสายยาไม่ได้ ให้ใช้น้ำสุกแทน

ข้อห้ามใช้	ห้ามใช้ในหญิงตั้งครรภ์ หญิงให้นมบุตร ผู้ที่มีไข้ และผู้ที่มีอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี
ข้อควรระวัง	<ul style="list-style-type: none"> <li>- ควรระวังการรับประทานร่วมกับยาในกลุ่มสารกันเลือดเป็นลิ่ม (anticoagulant) และยาต้านการจับตัวของเกล็ดเลือด (antiplatelets)</li> <li>- ควรระวังการใช้ร่วมกับยา phenytoin, propranolol, theophylline และ rifampicin เนื่องจากตำรับนี้มีพริกไทยในปริมาณสูง</li> <li>- ควรระวังการใช้ในผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง โรคหัวใจ โรคแผลเปื่อยเพปติก และโรคกรดไหลย้อน เนื่องจากเป็นตำรับยารสร้อน</li> <li>- ควรระวังการใช้ยานี้ในผู้ป่วยสูงอายุ</li> </ul>
ข้อมูลเพิ่มเติม	<ol style="list-style-type: none"> <li>๑. กล่อน ๕ ประการ ได้แก่ กล่อนดิน กล่อนน้ำ กล่อนลม และกษัยกล่อน</li> <li>๒. ดองดั่งจะต้องฆ่าฤทธิ์ตามกรรมวิธีก่อนนำมาปรุงยา</li> </ol>
เอกสารอ้างอิง	ขุนโสภิตบรรณลักษณ์ (อำพัน กิตติขจร). คัมภีร์แพทย์ไทยแผนโบราณ เล่ม ๒. กรุงเทพฯ โรงพิมพ์อุตสาหกรรมการพิมพ์; ๒๕๐๔. หน้า ๒๙๓.